

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1884. l.

XXIV. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne Šole“, društvo v podporo slovenskemu ljudskemu šolstvu,

je bil v dan 10. septembra 1884. l.

Na odborovo vabilo zbralo se je v dan 10. septembra t. l. ob 6. uri na večer v sobi „Slov. učiteljskega društva“ okolu 30 učiteljev in 3 učiteljice (gospá Mosova iz Ljubljane, gospica Milekova z Goriškega in gospica Razlagova iz Štajerskega), in se udeleževali občnega zbora „Národne Šole“. Predsednik g. Fel. Stegnar prične zborovanje s sledečim ogovorom:

„Slavna skupščina!

Z današnjim dnem končavamo 12letno dôbo „Národne Šole“. Nimamo sicer zabeležiti sijajnih uspehov, a odbor ima vender sladko zavest, da je storil, kar je bilo v njegovi moči z malimi sredstvi, ki so nam bila na razpolaganji. Delovanje „Národne Šole“ je sicer vplivalo na povzdigo mnogih ljudskih šol, kajti sklep računa kaže 119 deležnikov, a vender je to delovanje jako razdeljeno na posamične učence, kar v pojedinem slučaju ni posebno znatno; gledé na to pa, da je društvo g. g. učiteljem dajalo za malo vložnino obilo dobrega šolskega blagá, se je nauk s tem zeló polajševal, ker zaradi pomanjkanja učnih sredstev ni bilo društvenikom tožiti, ako so bili vedno in za časa skrbni. Tega se je odbor prepričal, ker je dobil več zahvalnih pisem; kjer se pa to ni zgodilo, vé to odbor iz obilih opravil, ki so mu je nakladale nekatere šole, oziroma učitelji, kar jim pa nikakor ne oponašamo, temuč le omenjam iz tega namena, ker hočem s tem konstatovati, da taki člani hvaležno priznavajo korist „Národne Šole“, in to priznavanje spodbada nas k vztrajni delavnosti, ki je — mimogrede rečeno — gotovo jako zamudna in včasih celó utrudljiva. Da bi bil naš slovenski národ mnogobrojnejši in imovitejši, preverjen sem, da bi se društveni delokrog tudi razširil in da bi za povzdigo národne omike pridobil si več kulturhistoričnega pomena. Ko bi vsi gg. tovariši zadostno uvaževali nalogo svojega poklica in namero „Národne Šole“, tedaj bi se tudi društvene razmere izboljšale. Kolikor se je zbiralo društvenikov v šotoru „Národne Šole“, gotovo jih je zadovoljnih, to smelo trdim, in ta zadovoljnost zadostuje tudi odboru, ki ima pri sklepu društvenega leta častno nalogo, da poroča o svojem gospodarenji.

Predno prestopimo na dnevni red današnjega zborovanja, vas vse navzoče presrčno pozdravljam ter se vam zahvaljujem, da ste blagovolili priti k zborovanju.

Ker se g. tajnik zaradi bolehnosti težko udeležuje zborovanja, naj slavni zbor dovoli, da namestu njega jaz poročam o odborovem delovanju v XII. društvenem letu.

Slavnemu zboru se najbolj pojasni naša delavnost, ako pregleda predloženi „Sklep računa“. Iz njega posnamemo, da je število ljudskih šol, ki so bile pravi člani „Národne Šole“, od pretečenega leta narastlo na 42, to je za 8 več mimo lanskega leta. Še večja in važnejša razlika pa se kaže v vloženem vplačilu. Prejšnje leto je 34 ljudskih šol vložilo doneskov samo 95 gld., a letos 233 gld. Število učiteljev in njih vlog pa je ostalo blizu jednako, kakor prejšnje leto. Za 1883. l. je bilo učiteljev vknjiženih 67 z vlogo 176 gld., a za 1884. l. 66 z vloženo svôto 180 gld.

Da je statistični spregled olajšan in račun jednostavnejši, smo one doneske v krajcarjih, ki presegajo celotno vsoto forintov, posebej v račun postavili; tako je 15 šol in učiteljev plačalo 7 gld. drobiža.

Za vse vloge od šol 233 gld., od učiteljev 180 gld. in 7 gld. drobiža, vkupe 420 gld., je odbor dajal društvnikom povračila v blagu; vrednost razdanega blagá je 581 gld. 69 kr., to je 138·5%, ali na vsak forint poprečno se je darovalo 38·5 kr. To obrestovanje je nekaj manjše, ako v poštev jemljemo onih 11 ljudskih šol, ki so brez vsake vloge dobili blagá v dar za 48 gld. 40 kr.

Gledé na razdano blagó je znamenito to, da je tekom 8 let narastlo število pisnih zvezkov od 10 tisoč na 26 tisoč, od 1500 risank na 5100. V jednaki razmeri se je razposlalo tudi družega blagá več mimo prejšnjih let.

Omeniti moram tù še dobrotnikov našega društva. Darovali so:

G. Kalister v Trstu 10 gld., g. Kešè v Begunjah 2 gld., g. dr. vitez Močnik v Gradcu 10 gld., gg. učitelji Radovljiškega okraja 6 gld., sl. hranilnica kranjska 200 gld. G. Grubbauer iz Linca je daroval letos „Národní Šoli“ 3828 pisank, za kar mu izrekam tù najtoplejo zahvalo.

S tem sem v glavnih potezih opisal društveno delovanje minulega leta. Opominjam le še gg. tovariše, da ostanejo še za prihodnje zvesti podporniki „Národní Šoli“, da nam bo vedno mogoče izvrševati častno in težavno misijo. V to ime pomozí Bog!“

Pri volitvi gg. odbornikov, volijo se per acclamationem stari odborniki. Za 1884/85. l. so tedaj v odboru gg.: Stegnar F., predsednik; Praprotnik A., podpredsednik; Močnik M., tajnik in blagajnik; Borštnik L., Govekar Fr., Podkrajšek H., Praprotnik Fr., Tomšič Iv., Žumer A., odborniki.

Posameznih nasvêtov došlo je čvetero.

G. H. Podkrajšek govoril je o predlogu, da naj odbor „Národne Šole“ začnè izdávati slovensko knjižnico, tako-le:

„Slavna skupščina! Tovariši mili!

Kakor razvidno iz poročila tajnikovega in blagajnikovega je bilo delovanje „Národne Šole“ tudi v 12. društvenem letu uspešno in blagotvorno. Najtoplejo zahvalo izreči mi je zaradi tega društvenemu predsedniku g. Stegnarju, kakor tudi blagajniku in tajniku g. Močniku. Slava jima!

Ako natanko pregledamo sklep računa za 1883/84. leto, takoj zapazimo, da je društvo tudi to leto izvrševalo le nekaj svoje zadače, to je, le točke a, b, c §. 3. društvenih pravil. Četrta točka istega paragrafa ostala je dosedaj pač le „pium desiderium“ društvenega odbora, in „Národna Šola“ je bila v teku 12 let vedno le — da se poslužim te primere — prodajalnica, v kateri se je dobilo za malo denarja veliko blagá. Res, da je bilo s tem veliko storjenega, zeló pomagano našemu gmotno ne kaj posebno obdarovanemu seljaku, recte njega obitelji — šolski deci; a ko bi se hotela naša „Národna

Šola“, zadovoljiti s tem, nikakor ne bi stavila v svoja pravila točke, ki se glasí: „Društvo daje učiteljem nagrade za dobre spise, slovenskemu ljudskemu šolstvu namenjene, in pospešuje sploh po svojih močéh vse, kar je na prid slovenskemu ljudskemu šolstvu“.

Evo vam vzvišeni namen „Národne Šole“! Po dobrih spisih, koje naj bi spisavalo učiteljstvo, hoče skrbeti za duševni blagor slovenske mladine. Žal, da v teku 12 let nihče ni mislil na izvršitev te točke, še manj pa, da bi bil v istini kaj storiti hotel. Na veliko žalost bodi tù povedano, da manjka pri nas slovenskih učiteljih posebej, kakor pri Slovencih v obče onega podvzetnega, delavnega in požrtvovalnega duha, ki ustvarja v drugih národih toliko koristnega in lepega. Zakaj je bilo mogoče v Hrvatih ustanoviti „Pedagogijsko književno društvo“, ki razpošílja vsako leto toliko koristnih knjig za učitelje in še več poučnih in kratkočasnih za njihovo mladež?

Zakaj zamogó Čehi, ki se imajo enako kakor mi, boriti z nemškim življem, ustvarjati toliko koristnega, da se čudi temu vesoljni svet? Koliko pedagogijskih listov izhaja v Čehih, koliko spisov za mladino izide čez leto dni! Da ne govorim o „Ustředni matici školski“, ki je pravcati uzor požrtvovalnosti Češke za blagor njihove mladeži, kjer učitelji gotovo niso na zadnjem mestu, omenim naj tù le mimogredé, da so pred kratkim zopet Čehi zložili v petih dneh črez 36.000 gld. za popravo njihovega národnega gledališča po prostovoljnih doneskih. Jako dvomim, če bi pri nas v petih dneh istim potom nabrali 4000 gld., kar bi poprečno izračunjeno, le število Slovencev na Kranjskem, v primeri s številom Čehov storiti morali. Omenil sem to, da tako vsaj nekoliko osvedočim, kako malo se pri nas storí za enako važne naprave. „Národní Šoli“ po odbitih 200 gld., ki jih daruje vsako leto sl. hranilnica kranjska, vsak Slovenec na Kranjskem ne daruje niti jedne stotine krajcarja na leto.

V očigled temu velikanskemu napredovanju vseh omikanih národov, v očigled temu da bi se i pri nas Slovencih lahko storilo veliko, ako delujemo složno, v očigled temu rasposlal je odbor „Národne šole“ začetkom velikih počitnic slovenskim učiteljem nekako vabilo, da bi pomagali spisovati slovensko knjižnico za mladino, da tako pomoremo izvrševati društveni namen, da se i mi povzdignemo do one stopinje, na kateri šolstvo drugih národov užé davno stojí. Gospodom je gotovo znan oni oklic, ki ga pa morebiti niso vsi dobili, dovoljujem si ga še enkrat prebrati. Pismo se glasí:

Vaše blagorodje! Častiti gospod tovariš!

Dolgo časa je užé, kar je odbor „Národne Šole“ sprožil misel, s pomočjo trudoljubivih in delavnih gg. učiteljev po naši slov. domovini uresničiti 4. točko III. §. društvenih pravil, ki slove: „Društvo daje nagrade učiteljem za dobre spise slov. ljudskemu šolstvu namenjene in pospešuje sploh po svojih močéh vse, kar je na prid slovenskemu ljudskemu šolstvu“.

Gotovo je vsak gg. sotrudnikov na šolskem polji popolnem uverjen, kako potrebne so slovenske knjižnice, namenjene naši šolski mladini v pouk in kratek čas; slehernemu je tudi znano, kolikera bi bila tù korist ne le šolski deci, temuč tudi šoli odrasli mladeži.

Potrebo, da ustanovimo slovensko knjižnico, o kateri bomo ponosno rekli, da je naše delo, da naj bode last národa, potrebo to čutimo z vsakim dnevom bolj in bolj.

Pričajo nam to šolske in župljánske knjižnice; knjiga tù izposojena gre iz rok v roke. Ker torej naša mladina kakor tudi odrasli s tolikim veseljem čitajo knjige, čestokrat tudi take, ki visoko presegajo mejo njihove naobraženosti, gotovo trud ne bode zaman, ako združeni segnemo po delu, katero se nam tù ponuja in katerega imamo obilo.

„Národna Šola“ zdaj še pisateljem ne more dajati nagrade; a če se jej posreči po izdavi prve knjižice, kar ravno po uspehih tega oklica namerava, osiguriti si toliko denarnih

sredstev, da bode mogla nadaljevati to svoje podjetje, gotovo bode rada svojo obljubo izpolnovala.

Odbor „Národne Šole“ vabi torej vse gg. slovenske učitelje, da se poprimejo dela in vsak po svojih močéh pripomore, da se izvrši namen!

Za knjižico bodo ugajali najbolj spisi naravoslovni, zemljepisni, zgodovinski, posebno iz domače povestnice, sploh spisi, ki bi dopolnovali in nadaljevali naša šolska berila. (Take tvarine je dovolj najti v učnem črteži z 19. marca 1879. l., kjer naj bi si jo vsak gg. sotrudnikov poljubno odbral.)

Da si pa odbor „Národne Šole“ zagotovi potrebno število spisov, ki naj bi se potem priobčili v I. zvezku, obrača se do onih gospodov tovarišev, ki hoté sodelovati, da mu objavijo svoje mnenje in eventuelno tudi sporočé, o čem bi hoteli pisati. Treba namreč takoj s početka pregledati tvarino in obseg. — Res da je prošnja velika, s katero je stopil ta pot odbor „Národne Šole“ pred slovensko učiteljstvo; a storil je to dobro vedoč, da mu učitelji slovenski gotovo prihité na pomoč, vsaj gre s prva samo za jedno pisano polo zanimive, poučne tvarine, ki jo vsak učitelj tekom jednega leta, a tudi prej brez velike žrtve prav lahko zmaga. Podajmo si torej roke in moževsko se združimo k blagotvornemu podjetju. Kakor drugi národi, prizadevajmo se i mi, vzgojevati in poučevati nam izročeno mladino naši domovini v korist, národu pa v čast in slavo! „Zrn do zrna pogačal!“

V Ljubljani, meseca julija 1884. l.

Za odbor „Národne Šole“:

F. Stegnar,
načelnik.

H. Podkrajšek,
odbornik.

Andr. Žumer,
odbornik.

(Dalje pride.)

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

4. Pridige za vse Nedele skuzi lejtú, katere je iz mnogih jezikov spissal inu naprej nessel Juri Japel, Fajmašter, inu Dehant per S. Kancjanu na Ježci blizu savskega mosta. I. Dejl. V' Lublani . . Kleinmajer. 1794. 8. 387. — II. Dejl. 8. 323. — V latinskem predgovoru kaže čitatelju: Quos in Praefatione Pentateuchi promiseram sermones, hic demum opinione tardius in lucem profero, ut ingenue fatear, satis incultos, et typi erroribus hinc inde scatentes . . češ, malo sem utegnil jih bolje popravljati; vikši pastir me je priganjal, naj mlajši duhovščini pomoček dam v roke; pridige naj so kratke (. . ne dimidium per suprema terrae Principis mandata praefixum horae spatium dictio excedat, quod et lassis aestate agricolis, et frigore torpentibus in hyeme sufficere luculenter perspexi), tù in tam jih vsak po svoje kaj raztegne. Slovenil sem prosto, velikrat le po smislu, iz pisateljev laških, francoskih, nemških, kateri so navadno naznanjeni itd. — Na vzgled bodi razdelitev iz Pridige na II. Nedelo po Finkuštih, od S. Rešniga Telessa:

„Ta Velika Večerja, od katere naš Evangelium govory, nam pred očy postavi ta vse molitve vrejden Zakrament svetiga Rešniga Telessa, v' katerim družiga ny, kakor Jezus Christus pravi Bog inu človek . . . On se najde tukaj 1. kakor naš Bog inu nar vikši Gospod inu Sodnik; my ga móremo tédaj z' vso ponižnostjo častiti inu moliti. Perva naša dolžnost. On je tukaj 2. kakor naš Izveličar inu Odrešenik; my se móremo tedaj

hvaležni skazati. Druga dolžnost. 3. On je naš Oče, naš Priatel, inu naš Brat; my smo tedaj njemu eno cartano lubezen dolžny. Tretja dolžnost. 4. On je naš Srednik, Bessednik, Pomočnik, inu Zaklani offer; my móremo tedaj vse zavupanje najn postaviti. Četerta dolžnost. 5. On je naša duhóvna jed, ta živež naše duše, inu naša popotnica; my ga móremo tedaj večkrat, ali vselej z' tim nar vikšim perpravlanjam, inu čistostjo te vejsty prejeti. Ta peta naša dolžnost. Vse letę dolžnosti vam bom celú ob kratkim rãzložil, ali poprej prossimo našiga pod štaltjo tiga kruha skritiga Bogá, de nam on da zastopnost, luč, inu enu volnu in poterpežlivu sèrce.

5. Prestavljanje ene latinske Pejsmi Imenovane Ribči tih ludy. Skuzi eniga Korarja v' Celovci. Vtisnenu per J. Leonu 1803. 8. 4 l. Prestava je po nemškem prevodu (Piscatores hominum) iz Theol. prakt. Linzer Monatschrift II, 2. Primeri:

Lehrer der Menschen, und Priester der Erde
Gläubige Hirten der gläubigen Heerde,
Die ihr voll Hoffnung, wie ihr es gehöret,
Glauben, und Liebe mit Thätigkeit lehret.

*

Ribči teh duš, inu Mašniki brumni,
Čede tih Vernih Pastirji razumni!
K'terim je danu poštnu vučiti,
Vero, lubezen skuz dela spolniti itd.

6) Svetu Pismu Noviga Testamenta, id est Biblia sacra novi testamenti . . . in Slavo-Carniolicum idioma translata per Georgium Japel . . et Blasium Kumerdey. Pars I. Labaci. Eger. 1784. 8. XIV. 550. — P. II. 1786. 8. II. 623. — Ed. 2. P. I. Labaci. Eger. 1800. 8. VI. 544. — P. II. Retzer. 1804. 8. II. 619. — Svetu Pismu Stariga Testamenta . . Pars I. Labaci. Eger. 1791. 8. VII. 37 † 842. — P. II. per G. Japel. Ig. de Kleinmayer. 1796. 8. III. 245.

Vladal in podpiral je to delo nekaj knezoškof Karl grof Herberstein, nekaj nadškof Mihael baron Brigido. Tiskal se je naprej Novi Zakon v dveh delih (I. Evangelija. II. Dj. Ap. — Skr. Raz.), in pošel se je donatisnil v prejšnji obliki. Poslovenila sta Novi Zakon in Starega IV. Bukve Mojzesove skupaj Japel in Kumerdej, V. Mojzesove, pa Bukve Josue, tih Sodnikov in Ruth sam Japel, kateri je spisoval posameznim zvezkom latinske predgovore. Iz teh je nam vzlasti znamenito, kar piše o prejšnjih slovenskih in o besedi sami. Na pr.:

„En desideratam tot saeculis Vulgatae in Slavo-Carniolicum idioma versionem . . . Antiqua illa Georgii Dalmatini versio nobis quidem prae manibus erat; at vel obvie rem consideranti facile patebit, novam hanc Versionem toto coelo ab illa diversam esse: Atque, ut de exactiori textus versione taceam, purior, ut speramus, et nitidior in nostra versione sermo reperitur, qui ad hodiernum loquendi modum adeo accomodatus est, ut a rudioribus etiam nulla opera intelligi queat. Quid enim illa a Dalmatino in singulis fere novi Testamenti paginis usitata vocabula: Leben, zajhen, guant, Flegar, Rihtor, falfh, fhpendia, Folk etc. sibi volunt? Numquid purius, et ad modernam loquellam accommodatius per sequentia vocabula redduntur? Shivlenje, snaminje, oblazhilu, oblaftnik, golufni, jęd, ludftvu etc. Ast, cur etiamnum, sic procul dubio objicient aliqui, non pauca retenta sunt vocabula minus Slavica, quae utique puris vocibus (Dedizh, Odshalnik, potashenje, jefer, bizhovati nam. erbizh, trófhtar, trofht, tavfhent, gajshlati etc.) reddi opportunisset? His respondemus: Non defuisse quidem voces authenticas, et civitate donatas, quibus jure optime uti licuisset, authoribus non vulgaribus (obseruetur hic de linguae nitore quaestionem esse) facem praeferentibus, puta:

Thoma Krön Episcopo Labacensi, Mathia Casteliz, P. Hyppolito Rudolphswertensi, Adamo Bohorizh, Dalmatino, Trubero etc. Sed allata paulo ante ratio, ut nimirum rudioribus etiam intelligibiles essemus, suasit, ut voces quasdam communiter usitatas, etsi minus Slavicis, prae pure Slavicis deligeremus. Exemplo sit etc. . . Hos tamen quoad orthographiam, et linguae nitorem inter nostrates primarios authores adeo non improbamus, ut eorum scribendi normam fere quoad omnia receperimus, si pauca obsoleta vocabula demas. Inde patebit ratio cur scripserimus: Kakòr, vshe, vfaj, sdaj, naj, ràs, takú, kadar, loco: Koker, she, faj, sdej, nej, rès, tokú, keder etc. Caetera grammaticalia sunt, et in Grammatica Slavo-Carniolica ab uno nostrum proxime edenda fustus examinari poterunt . . . Jam de subsidiis . . . Primarium inter haec Biblia Ruthenica Ostrovii Anno 1581. impressa locum obtinet, quam saeculo nono a S. Cyrillo ex Graeco juxta septuaginta versam referunt. Proxima huic est celebris Eliae Huteri Editio . . . in duodecim linguis . . . Bohemica et Polonica . . . Card. Ximenis Polyglota etc. . .“

V predgovoru k I. knjigi star. zak. pripoveduje Japel, da mu je „charissimus in labore Socius“ Bl. Kumerdey odšel na višo službo v Celje, da so pri prelaganji bila na razpolaganje „Lexica Moscovitica, Polonica et Illyrica“, da skoro pripravi na dan svoje duhovne ogovore pa zgodovinski katekizem (Claudii Fleury), in da ima prestava sv. pisma tudi svoje nasprotnike: „Sed proh dolor! Quis credet auditui nostro! Immensus fere hic labor suos habet adversarios, qui publice in versionem hanc Veteris Testamenti non minus, quam in illam Novae Legis debachantur, non quod suo eam merito destitutam credant, sed quod Religionis abscondita prophanis nunc oculis patere, et viam pestiferis erroribus per illam reclusam arbitrentur. In horum praeoccupatae mentis medelam sequens super Biblicorum lectione Tractatus in nostrate lingua ad meas enixas preces a D. Joanne Debeuz Sacerdote Curato Labacensi, cujus laus ex opusculo ipso (Govorjenje od Branja S. Pisma) patebit, compositus est“. —

O tem prevodu sv. pisma piše Šafařík Slov. Schrift. 106—7, 109—10. Dobrowský Slavin 17—18. Slovanka I. 158. Kopitar 149—151. 157 itd. — Duhoviti možje imajo velike namere, kterih pa velikrat ne morejo zvršiti. Tako je tudi Japelnu ostalo marsikaj v rokopisih, ki jih brani licealna knjižnica Ljubljanska, na pr.:

a) Slawische Sprachlehre, das ist vollständiger Grammaticalunterricht von der krainerischen u. windischen Sprache, wie sie in Krain, in dem österreichischen Littorali, in der Grafschaft Görz, in Steiermark u. Kärnten gesprochen wird, oder vielmehr gesprochen werden sollte; dann wie sie von den Kroaten, Dalmatiern, Slawoniern, Böhmen, Polen u. Russen leicht verstanden werden kann, verfasst von Georg Japel, Domherrn etc. Hs. vom J. 1807. Fol. 388 S. Text. 50 S. Wörterverzeichnisse und 2 grosse aus mehreren Bog. bestehende Tabellen. Das Ms. ist ganz druckfertig und bereits mit dem Imprimatur dd. 23. Mart. 1807 versehen. Der Vf. starb, eben als er den Druck beginnen sollte. Kop. XLVIII. Metelko XXIV.

b) Arcticae Horulae Adami Bohorizh a. 1584 Witebergae vulgatae, nunc redivivae, seu tractatus comprehendens elementa linguarum principalium slavicae originis, videlicet Carniolicae seu Vindicae, Croaticae, Slavonicae, Dalmaticae, Bohemicae, Polonicae et Moscoviticae (Auct. Georgio Japel Canon. etc) 6 grossfol. Hefte zu 4 bis 5 Bogen Hs. — Meist vergleichende Tabellen der Flexionen der verschiedenen slavischen Dialekte; nicht vollendet (Šaf. 57. 58.).

c) Beantwortung der Frage: Welche aus den verschiedenen slawischen Sprachen man der Jugend zur leichtern Verständniss der Russ., Poln., Böhm., Dalm., Kroat., Krainer. und übrigen slawischen Mundarten beibringen solle. Japel entscheidet sich, wie leicht begreiflich, für die Slawisch-Krainerische.

— Charakteristische Zeichen einer Haupt- od. Muttersprache: Alterthum. Die der Natur sich am meisten nähernde Benennung der Dinge . . Die den ältesten Sprachen der Welt am nächsten kommende Gleichförmigkeit . . Ein gewisses mahlerisches Wesen, welches im Ausdrücke mehr eine hieroglyphische als Litteralsprache anzeigt . . Die Simplicitaet, die sich aus allen Theilen der Rede äussert etc . . . Den weit aussehenden Plan überlässt Unterzeichneter geschicktern Federn auszuarbeiten. Klagenfurt den 20. X^{ber} 1799. Georg Japel, Domherr u. Priesterhausdirektor.

„Tukajšni muzej hranuje tudi nekoliko Japelnovih rokopisov, kateri spričujejo, da resni gospod je zraven pobožnih pesmic včasih tudi kakošno šaljivo in okroglo zapel; prestavil je namreč pevsko igro ali opero Artaxerxes od P. A. Metastasia iz talijanskega, in nektare pesmi Mos. Mendelsohna, Gellerta, Kleista in Hagedorna; zložil je pesmico: „Kako se na Kranjskem proso mane“, „otročjo posteljo na kmetih“ itd. (Bleiweis. Koledar. 1856)“ — Prof. Macunu vidi se J. Japel pravim početnikom II. (učenjačke ili doktrinarne) dobe, za koje je uz cèrkvenu porabu jezik služio za pouku književnikov (od 1770—1843). „A da je Japelj u sebi osietjao niekakove zasluge, vidi se iz latinske pjesme, složene 1789, kojom se je za člana preporučao društvu „Arcadia“ u Gorici, gdje odmah na početku govori o tom:

Ille ego, qui cecini Sclavonica metra Philippo,
Dum caperet Regni publica gesta foris,
Qui normam fidei patrio sermone reduxi
Numen ut a teneris discat amare puer . . .
Sunt mihi quas lingua modulator nostrate camoenae,
Ut missis pariter pagina juncta docet:
Sunt quoque, quae praeco de te Gesnere paravi,
Tentet ut Idyllii slavica musa genus:
Et quaedam lyrico conscripsi carmina cantu,
Ut subeant varios slavica verba modos.
Ne quoque pauperiem timeat vernacula vocum
Aut sola insuetas horreat ire vias,
Illustres posui vario sermone poetas
Pro duce qui monstrent quam terat illa viam.

. . Tako je god. 1779. izišao njegov veliki katekizam u slovenskom jeziku, za koi je, posvetiv ga carici Mariji Tereziji kano znak priznanja, dobio zlatnu spomenicu u težini od jedanaest dukatah, predstavljajuću s jedne strane caricu, s druge Josipa II. — Dakle u ono se je doba slovenska radnja ovako pripoznavala; a danas?! (Pregl. slov. literature. 1863).“

„V Kamniku je samostan Franciškanerjev, kateri so se od nekđaj pridno s šolami pečali, in vbogim mladenčkom poverh nauka še živež zastonj dajali. Verjetno je, da so tudi rajni Japel početni nauk v svojem rojstnem mestu dobili. U visoke šole so se nade-polni Japel v Ljubljano podali, kder so ta čas častiti očetje Jezuiti učili . . V šolah Jezuitov so se Jurj Japel učili modroslovja in bogoslovja, ter so doktor sv. pisma postali. Izučili so se mnogoterih jezikov starodavnih in sedajnih Europejskih narodov. Znali so nemško, laško in francozko, pa tudi slovenskega, svojega maternega jezika zaboravili niso. — Najde se v knjigah rajnega Japelnega in njih tovaršev marsikaj v besedi, kar bi lahko boljše bilo. Ni hvaliti da so čisto slovenske besede: zaklad, jezar, bičati itd. odvergli in z nemškimi nadomestili; — tudi ni gladko in lepo, da pišejo kareg, hlinavsko itd.; pa jih za take maličkosti del grajati Bog ovarji! Saj se med čistim zernjem vselej kaka smet najde, in pisatela ni, kateri bi svojih posebnost ne imel. Vse njih velike in obširne dela so naše hvale in pohvale vredne, kakor duhovski otroci vedna slava svojega skerbneega

očeta. Ako pomislimo čas, v katerem so živeli, in preštejemo njih spise in njih obširne težavne dela, se lahko prepričamo dobrega duha, kateri jih je za svoje ljudstvo oživiljal, in mormo po vsej pravici spoznati, da so rajni Japel bili igla naj iskreniših rodoljubov naših, kar jih je kdaj slovenska zemlja nosila. Naj jim torej naša hvala na tem svetu, v nebeškem raju pa večno plačilo bode.“ Tako Slomšek (v Drobntinah l. 1852. str. 121 — 129).

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir**.)

(Dalje.)

Tretje Berilo.

Jakob Zupan.

(Glej 8. berilno vajo: „Izreki“.)

Jakob Zupan se je rodil 4. julija 1785. l. v Prevojah blizu Kamnika na Gorenjskem. Bil je duhovnik, doktor bogoslovja in profesor v bogoslovnici v Ljubljani. Zaradi svoje učenosti ne le v jeziku, nego tudi v zgodovini, slovel je daleč na okrog. Bil je goreč slovenski rodoljub, pisal je v mnoge časnike, posebno pa je marljivo podpiral „Kranjsko Čebelico“ s svojimi pesnimi, katere je podpisoval s črko „S“. (t. j. bohoriški „Z“.). Zapustivši Ljubljano prišel je v Celovec ter od tod potoval peš po Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, po Istri, Hrvaškem in Slavonskem. A vrnil se je zopet v Celovec, kjer je umrl po dolgem bolehanji 1853. l.

Kakor mnogi učeni možje, imel je tudi Zupan svoje posebnosti, a vrhu tega je bil brezobzirno odkritosrčen, zaradi česar mu je bilo pretrpeti marsikaj britkega.

Fran Cegnar.

(Glej isto berilno vajo.)

Fran Cegnar se je rodil v dan 8. decembra 1826. l. pri Sv. Duhu blizu Škofje Loke na Kranjskem. Bil je svoj čas urednik listu „Sloveniji“ in „Ljubljanskemu časniku“, a zdaj je višji brzojavni uradnik v Trstu.

Iskreni rodoljub Fran Cegnar šteje se mej najboljše pesnike slovenske. L. 1860. je izdal knjigo prelepih svojih pesni; a tudi druge mične spise imamo od njega. V našem „Tretjem Berilu“ je natisnjena krasna njegova pesen „Na grobeh“; v „Četrtem Berilu“ pa bote čitali mično pesnico Cegnarjevo: „Kosec“; obče poznana je njegova pesen „Rojakom“ („Hej rojaki, opasujmo uma svitile meče“), lep je tudi njegov „Opis Trsta“ i. t. d. Cegnar je svoj čas poučeval na Tržaški gimnaziji slovenščino, katero piše kaj lepo, gladko in pravilno. Preložil nam je vrhu tega marsikak lep umotvor iz tujega jezika na slovenščino; posebno izvrstni so njegovi prevodi nekaterih gledaliških iger slavnega nemškega pesnika Schiller-ja (izgovori: Šilerja); tū naj imenujem le po Cegnarji poslovenjeno „Marija Stuart“, „Viljem Tell“ in „Valenštajn“. V poslednjem času sodeluje Cegnar pri Tržaškem časniku „Edinosti“.

Fran Levstik.

(Glej isto berilno vajo.)

Fran Levstik rodil se je 1831. l. v Retijah pri Velikih Laščah. Hodil je najprej v domačo šolo, potem pa se je šolal v Ljubljani in na Dunaji. Vrnivši se v Ljubljano, dobí službo domačega učitelja pri grofu Pace-ji na grajščini Thurn na Dolenj-

skem pri Čateži, kjer ostane v službi od 1855. l. do 1858. l. Od grofa Pace-ja pride za domačega učitelja k pesniku Miroslavu Vilharju v Senožeče na Notranjskem, a 1861. l. otide v Trst, kjer je bil tajnik tamkajšnji „Slovenski čitalnici“. Pozneje je bil tajnik „Slovenski Matici“*) v Ljubljani ter uredoval tudi Wolfov slovensko-nemški slovar. Zdaj živi v Ljubljani kot knjižničar v veliki knjižnici.

L. 1854. je prijavil knjižico izvirnih svojih pesni. L. 1856. je „Družba sv. Mohora“ izdala njegov prevod „Rokopis Kraljedvorski“. Iz tega zanimivega rokopisa lahko sodimo, kako so mislili in delovali Čehi užé v prastarih časih; zato je tudi ta rokopis zeló važen, in je bil preveden užé v mnoge jezike.

Levstik je znan kot izboren jezikoznanec slovenski. Zanimiv je njegov spis „Napake slovenskega pisanja“, ki ga je priobčil v „Novicah“ 1858. l.; pa tudi njegova nemški pisana slovnica slovenskega jezika, katero je spisal 1866. l. je delo, ki kaže globoko njegovo učenost v jeziku. L. 1880. je poslovenil in priobčil „Nauk slovenskim županom“. Ta knjiga je pisana v vzgledno-čistem jeziku; vrhu tega ima tudi dodatek — „Slôvniček“, — v katerem Levstik tolmači in pojasnjuje ne-navadnejše besede, kojih se v tej knjigi poslužuje.

Fran Levstik je dosihmal sodeloval užé pri mnogih listih in 1870. l. je tudi sam užé izdajal šaljiv list „Pavliha“ na Dunaji. Nekaj njegovih umotvorov je natisnjenih tudi v našem Berilu; tù n. pr. nahajate njegove krasne pesni „Pomladni sprehod“, „Upanje“, „Ubežni kralj“; izvrstno je pisana njegova povest „Martin Krpan“, katera je tudi natisnjena v našem Berilu.

Da je Levstik dospel do takó visoke stopinje izobraženosti, bral in učil se je ne-utrudno in mnogo. Slovensko mladino Levstik iskreno ljubi; rad se ž njo bavi in jo poučuje. Tudi mladinski list „Vrtec“ je rad podpiral. Zdí se mi, da se njegov značaj kaže iz naslednjega njegovega izreka:

„Kdor resnico ljubi,
Ušes jej ne maši:
Kdor se je pa brani,
Zaveže še oči.“

J. Koseski.

(Glej isto berilno vajo.)

Slovenski pesnik Jovan Koseski — kateremu je pravo imé Jovan (t. j. Ivan) Vesel, rodil se je v dan 12. septembra 1798. l. v vasi Koseze pri Moravčah na Gorenjskem, od rojstne mu vasi si je pridela pesniško imé „Koseski“. Njegovi roditelji so bili priprosti kmetje. Uvidevši, da je deček Ivanek bistre glavice, pošljejo ga v šolo v Ljubljano, potem pa v Celje na gimnazijo, katere pa ni dovršil tam, nego nje zadnji dve leti v Ljubljani. Dognavši gimnazijo otide 1814. l. na Dunaj, da bi se učil na tamkajšnji visoki šoli pravoslovja; kasneje se je šolal na vseučilišči v Gradci. L. 1819. stopi v državno službo; služil je najprej na Goriškem v Tolminu in Gorici do l. 1832. Na to pride v Trst, kjer postane časoma c. kr. finančni svetovalec. L. 1852. bil je upokojen, a to vsled hude bolezni, katera ga je mučila tri leta. Umrl je 26. marcija 1884. l. v Trstu, star 86 let.

Užé kot dijak na gimnaziji poskušal se je Koseski v slovenskem pesnikovanji. Zložil je mnogo čvrstih pesen, katerih pa ni brž objavil. Bil je prav marljivi podpornik „Novicam“; posebno od 1844. do 1852. l. A 1852. l. napade ga huda bolezen, katera je zeló oslabilila njegovo telesno in duševno moč.

*) „Slovenska Matica“ slove v Ljubljani društvo, ustanovljeno 1863 l., ki ima namen, slovenske knjige izdavatí ter tako slovensko ljudstvo izobraževati. Pis.

Razsojevaje Koseskega umotvore moramo torej razločevati dve dobi; prva sega od 1818. l. (ko je javno nastopil) do njegove bolezni (1852. l.); druga pa sega od njegove bolezni do njegove smrti.

Koseskega pesni v prvi dobi so ognjevite, vzvišene, veličastne in resne. V njih se kaže ljubezen do Boga in domovine. Enako apostolu kliče neprenehoma svoje rojake na delo národu v blagor, zagotavljač, da „krasno bo sad slovenske reči ob uri dozorel“, t. j. Slovencev čakajo srečni in veseli dnevi v bodočnosti! Koseskega pesni so imele neizmeren vpliv na probujo slovenskega národa, in užé zaradi tega zasluži njegovo imé, da se ga spominjamo.

Poleg izvirnih pesni ima Koseski največ prevodov. Prestavljal je namreč iz različnih jezikov, takó n. pr. iz nemškega, angleškega, grškega, ruskega in italijanskega. L. 1870. je priobčila „Slovenska Matica“ v Ljubljani Jovana Koseskega zbrane pesni; a l. 1880. objavi isto društvo še „Dodatek“ tem pesnim. Omeniti je o Koseskem še to, da ni pisal národno, to pa izhaja iz tega, ker po svojih službenih okolištinah ni zmerom živel v slovenskih krogih, mej slovenskim národom.

Izmej izvirnih pesni vam omenim le njegove „Slovenija cesarju Ferdinandu o veselem dohodu v Ljubljano 1844. l.“, „Visoka pesem“, „Vojaška“, „Novice bralcem koncu leta“ in dr. Mej prevodi se mu je dobro posrečila: „Devica Orleanska“, „Pesem o zvonu“, katere odlomek, imejč naslov „korist ognja“ je natisnjen na 112. strani našega Berila in dr.

Poleg ogromnega števila pesni je Koseski spisal tudi nekaj povesti in drugih koristnih spisov.

Jovan Koseski je bil ljubeznjiv in plemenit mož, vrlo brižen za izvrstno odgojo svojih otrok, kateri, dorašči, uživajo vsi zdaj obče spoštovanje. In, ako pomislimo na različne okoliščnosti, posebno na čas, v katerem je Koseski deloval, moramo priznati, da je mnogo storil za národ slovenski; zató bode njegov spomin živel mej nami.

Zschokke.

(Glej 12. berilno vajo „Strgan rokav“.)

Ta berilna vaja je bila svoj čas natisnjena v „Verteci“, in je posneta po Zschokke-jevi (izreci: Čoke-jevi) nemški povesti. Henrik Zschokke je bil priljubljen nemški pisatelj, porojen l. 1771. v Frankobrodu pri reki Odri na Nemškem. Spisal je Nemcem mnogo lepih povesti i. dr., posebno pa sloví zaradi svoje izborne knjige: „Ure popobožnosti“. Zschokke je umrl 1848. l. v Švici.

(Dalje prih.)

Greinerjevi zvezki s predpisi.

(Poročal J. Okorn v učiteljski skupščini v dan 2. julija 1884. l. pri Sv. Petru.)

Metodično ravnanje pri pouku v lepopisji je neogibno potrebno. Marsikateri učitelj misli, da je Bog vé kaj staknil, če je osupnil svoje učence zdaj s to, zdaj z ono lepopisno novotarijo. Táko ravnanje pa zeló ovira pravi uspeh pri pouku in nastavlja mnogo neprilik, ako se učitelji zamenjavajo in ako se roditelji, oziroma otroci, preseljujejo v drugi kraj. Zamenjanje učiteljev iz ene šole v drugo prinese tudi otroku izpremembo v pisnih potezah in takó ovira, da bi si učenci svoje rokopise utrдили. Izvrstna kaligrafa Mann in Mühlbauer obsojata to početje v knjigi „der Schreibunterricht“ z naslednjimi besedami: „Es ist auf allen Unterrichtsstufen für jeden Buchstaben nur eine einzige und zwar stets

dieselbe Form zu lehren. Formenwechsel und Doppelformen, als den Unterrichtserfolgen nachtheilig, sind auszuschliessen“.

Ta znana resnica nas mora pripeljati do koristnega prepričanja, da se vsi učitelji poprimemo enakih oblik pismen, kar se dá lahko doseči, ako se vzprejmó pismena Greiner-jevih zvezkov.

1. Zakaj naj odobrimo ravno pismena ali črke Greiner-jevih zvezkov?
2. Se li njih metoda zadostno potrjuje?

Imé Greiner-jevo je, kar se tiče lepopisja, že po vsi Avstriji jako znano. Njega zvezki s predpisi se nahajajo v nemškem, češkem, ogerskem, hrvatskem, srbskem, poljskem in slovenskem jeziku. Ta razširjenost gotovo ni brez pomena.

Zvezkov je v celoti za nemški jezik 12, za slovenski pa 10 vkup. Potem nam podaje še jeden zvezek, ki nas uči delati številke. Te pisanke nam predočujejo in razlagajo tista izvrstna načela, katera je sprožilo prvo učiteljsko društvo „Volksschule“ na Dunaji — gledé na pouk v pisanji. — V metodni, zaporedni razvrstitvi so pismena in njih poteze v najenostavnejših in najnaravnejših oblikah. Naslednja oblika razvija se iz prejšnje.

Ozira se na določbe učnega reda je pisava v teh zvezkih točno izpeljana. Slavní c. k. deželni šolski svet v Ljubljani je to sam pripoznal, ker on je naročil Greiner-ju, da naj izdá zvezke sè slovenskimi predpisi.

Zdaj presodimo, kje da ima Greiner-jeva učna pot svoje težišče.

Lepopisje brez analize, razlaganja, primerjevanja, kazanja na estetične oblike ni dosta vredno. Ako učenec nima v duhu pred svojimi očmi slike pismen in je popolnoma ne ogleda; ako ni učencu strogo znano, pravi pedagog Kehr, iz katerih prvin je pisme (črka): potem manjka vsakemu pisalnemu pouku naravna podloga. Kakor to vsak učitelj vé že iz pedagogike, tako tudi marsikoga skušnja uči, da nam kaže raba šolske table dokaj neprilичnosti.

Tabla in svetloba v šoli niste vselej takošni, da bi učitelj mogel dotične oblike lepo pisati učencem v posnemanje. Besede, na tabli pisane, so nekaterim preoddaljene, da bi jih zamogli dobro viditi. — S predpisavanjem na šolski tabli tudi ni moči skrbeti za večji ali manji razvoj posameznega učenca, in to še tem manj, ker učenci ne obiskujejo šole vsi redno. Ne samó to, ozirati se moramo tudi na lepoto oblik. Nek pedagog pravi: „Das mustergiltige Vorbild im Schreibunterricht ist der wichtigste Factor in der Technik des Schreibens“.

Vsak učitelj pa ne zná pisati lepo in posnemanja vredno. Vse te in enake neprilike je popolnoma odpravil Greiner sè svojimi zvezki.

V teh pisankah ima vsak učenec tiskane vzglede v posnemo pred sabo; te tiskane vzglede bode vsak posnema v njih velikosti, in — vsak jih ima pred sabo takó, da jih vsi enako razsvetljene vidijo.

S tablo se učenec tudi okoristi; zdaj ima še več koristi od nje, nego prej, ker na prosti tabli učitelj lahko kaže razne pogoške, razvoj in zvezo potez. Ob enem pa naj bode vsak učenec sam svoj nadzornik, tako, da učiteljevo nadzorovanje ni tako vrlo potrebno in to je na šolah, kjer je učitelj z oddelki preobložen, velicega pomena.

Povzamemo li vse koristi, ki jih dosežemo z Greiner-jevim učnim pripomočkom, takó vidimo iz vsega, da te pisanke učitelju in učencu zdatno olajšujejo pouk v pisanji, dà zlasti šolam, napolnjene z oddelki, izvrstno koristne.

Zvezki niso dragi, ker vsak veljá dva krajcarja, torej toliko, kolikor vsak drug gladek brez napisanih predpisov.

Kar pa tem pisankam daje toliko vrednost in jih stori neprecenljive, je pač to, da se učenci iz njih navadijo pisati enakolične poteze in da se pouk razvija brez ovire.

Ker je okrajnim učiteljskim skupščinam nálog, prizadevati si do potrebne skladnosti v notranji uredbi učilništva po okraji, predlagam, da se Greiner-jeve pisanke uvedejo v vse šole tega okraja. (Vzprejme se.)

Šolska letina.

Razredba učenk mestne peterorazredne dekliške ljudske šole v Ljubljani koncem šolskega leta 1883/4. ima pglavitne stvari »iz šolske kronike«, potem pa statistiko učenk in učiteljic. V začetku šolskega leta je bilo v šoli 335 učenk. Mej temi je bilo 305 Slovenk, 25 Nemk, 5 Lahinj. V šolo je prav pridno hodilo 222 učenk, pridno 30, manj pridno 27, zanikerno pa 14. Za bližnji višji razred sta bili sposobni 202, nesposobnih je bilo 81. Poučevali so en katehet in 5 učiteljic.

Letno poročilo čveterorazredne deške ljudske šole v Škofji Loki koncem šolskega leta 1883/4. ima spise: »iz šolskega dnevnika«, »učiteljstvo«, »šolska knjižnica«, »javna zahvala«, »statistični pregled učencev konec šolskega leta 1883/4.« in »učence po zasluženji razvrstene«.

Letno poročilo čveterorazredne deške in dvorazredne dekliške ljudske šole v Kranji koncem šolskega leta 1883/4. obsega »šolska naznanila«, »šolsko kroniko« in »učence po zasluženji uvrstene«. Poučevali so štirje učitelji, dva kateheta in dve učiteljici. Učenci so bili 203, učenk pa je bilo 146. V kroniko je mej drugim tudi zapisan dan 9. oktobra preteč. l., ko sta bila župan Kranjskega mesta g. Karol Šavnik in g. Jos. Levičnik, učitelj v Železnikih, prvi od Nj. Veličanstva s Fran Jožefovim redom, drugi pa s srebrnim križem za zasluge s krono. Ta slavnost se je vršila pri c. k. okrajnem glavarstvu; udeležilo se je je učiteljstvo Kranjskega mesta.

Letno poročilo čveterorazredne deške šole v Kamniku 1883/4 ima novice »iz šolske kronike«, »dobrotnike šole«, »učiteljstvo« in »vкупni pregled učencev«. Poučevali so štirje učitelji in en katehet. Učencev je bilo 206. V poštni hranilnici imajo učenci 223 glđ. 15 kr. vloženih.

Letno poročilo dvorazredne dekliške ljudske šole s poludnevnm poukom v Kamniku o koncu šolskega leta 1883/84. kaže učenke v štiri oddelke razdeljene, vкуп 174 učenk.

Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Postojini 1884. l. kaže »učiteljstvo«, »vкупni pregled za šolo godnih in obiskajočih otrok v šolskem letu 1883/4.«, »knjižnico«, »kroniko«, »slavnostna govora« in »razvrstitev učencev in učenk«. Poučevali so v tej šoli trije učitelji, en katehet in dve učiteljici. Za šolo godnih otrok je tñ 348, iz mej katerih jih je v šolo hodilo 315. Knjižnica šolska šteje 275 knjig. Mej temi jih je 188 v porabo učiteljem in 87 v berilo šolski mladini. Okrajna učiteljska knjižnica, katero oskrbujejo tamkajšnji učitelji, pa ima 534 knjig. Z najvišjim določilom z dné 9. septembra 1883. l. blagovolil je podeliti presvetli cesar tukajšnjemu dekanu in predsedniku krajnega šolskega sveta, preč. gosp. Janezu Hofstetterju, kot priznanje za njegovo mnogoletno izbornu službovanje, vitežki križ Franc-Josipovega reda. Učiteljsko osobje se mu je spodobno poklonilo ter mu čestitalo k zasluženemu odlikovanju.

V dan 30. julija je bil slovesni sklep šolskega leta. Ta dan obhajala se je ob enem obletnica cesarjevega prihoda v Postojino. Po zahvalni sv. maši vršila se je slavnost po prav primernem vzporedu. Prvi slavnostni govor je bil taki-le:

Preljubi součenci! Urno se suče kolo časa, brez prenehljeja hití dalje ter zgine v neizmerno morje večnosti, in britko toži srce: Oj ljuba preteklost, kje si? Tudi nam je zopet preteklo eno leto, in nikoli ga ne bo več nazaj. Ko smo prisli prvíkrat v šolo, bilo je plašno srčice naše; kajti to je bil vstop v ptuj, nam neznan svet, bila je ločitev od nam priljubljenih otročjih navad, ločitev od prijazne očetove hiše. Toda kmalo privadil se je naš duh tñ, in v kratkem se je naše srce zaupno in ljubeznjivo oklenilo šolskih prostorov. Spoznavati smo začeli, kako se v šoli pripravlja temelj k našej sreči, kako stoje tñ klini one lestvice, katera pelje v

sveta nebesa. Tako nam je šolski dom kaj hitro postal ljubo prebivališče. Tù smo si bistrili svoj um, se vadili v lepih krepostih ter si prisvojili mnogo vednosti, katere nam bodejo enkrat hasnile v življenji. Seme, v šoli vsejano, bode izrastlo in obrodilo mnogo lepega sadu. Danes zbrali smo se tukaj, da se od preteklega šolskega leta prav presrečno poslovimo, da obhajamo njegovo zadnjo uro skupaj prav slovesno in se potem razidemo, ali le za čas počitnic, ali pa za zmiraj. Dva ali trije izmed nas prestopili bodo v srednjo šolo, da se tam izučé v mnogoterih vednostih; nekateri ostali bodo domá ter starišem pri delu pomagali; drugi izvolili si bodo rokodelski stan ter si na ta način pošteno svoj kruh služili; ostali pa prišli bodo v prihodnjem šolskem letu zopet tù sem nazaj, da si prisvoje za življenje potrebne znanosti. Vsem skupaj zakličem presrečni z »Bogom!« Božja mila roka naj vas srečno vodi po vseh potih tega viharnega življenja ter nam daj enkrat doseči skupno domovje — sveti raj! Posebno važen trenutek je danes za Vas, dragi součenci, kateri izstopite zdaj iz šole; za Vas prešli so veseli dnevi otroške mladosti. Prestopili bode v dejansko življenje, za katero Vas je šola toliko let pripravljala. Prosim Vas, prizadevajte si, da postanete vrli, pokorni mladenči, zvesti kristijani in dobri državljani. Vaše geslo naj bode vsekdar: »Vse za vero, dom, cesarja«. V svojem in v svojih tovarišev imenu izrekam Vam, dragi stariši, skrbni učitelji in spoštovani šolski predstojniki najlepšo zahvalo, — podajam Vam ljubezen za vso potrpežljivost, katero ste nam izkazovali, za vso skrb, s katero ste nas odgojevali. Preverjeni bodite, da bomo v vseh slučajih dejanskega življenja naukom dobre vzgoje, katere smo od Vas prejeli, vedno zvesti ostali. To je najvrednejši izraz naših hvaležnih občutkov, katere gojimo v svojem srci do svojih ljubih odgojiteljev. (Dalje prih.)

D o p i s i.

S Slapa. Tretje leto že je bila kranjskim učiteljem lepa prilika dana, da so se teoretično kakor i praktično vežbali v splošnem kmetijstvu, sadjarstvu, trtoreji in kletarstvu. Nadaljevalni kmetijski tečaj na Slapu trajal je od dné 15. avgusta do 4. septembra. Udeležilo se ga je 14 učiteljev iz Kranjske. Preizkušnja je pokazala, da čas, kojega smo večinoma za počitnice žrtvovali, nismo slabo obrnili, kar je odobral tudi g. dr. Vošnjak kot zastopnik dež. odbora, ter se je ob enem v imenu dež. odbora vodji g. R. Dolencu in pristavu g. V. Rohrmanu zahvaljeval za njuni trud in veliko požrtvovalnost.

Vsi slušatelji smo bili teh misli, da smo si v tem kratkem času več prisvojili, nego smo si mogli vse šolko leto na učit. pripravnici, kar bode vsakemu tudi lahko umevno, ako pomisli, da tù govori gola ljubezen do stvari ter do mile naše domovine — do našega ubozega kmeta. Slišali smo tù, v kaki bédi je naš kmet, zlasti Dolenjski oziroma kmetijstva, sadjarstva in vinarstva, a si ne zná in ne more pomagati. »Poučujte in prepričujte ga, da mora vse drugače ravnati, kot do zdaj, ako noče v svojo pogubo iti«: tako smo čuli iz ust g. vodje, tako i od g. pristava. Najprijetneje in najizdatneje pa so bile dejanske vaje, katerih si je vsakateri le še več želel. Ne smé se misliti, da so nam katerikrat dali v roke težki Ipavski pikon, s katerim bi morali po 60 cm. do 1 m. na globoko kamenito zemljo prekopavati, še brentača nam niso na rame naložili; pa videli smo, kakó se sadno seme seje, kakó se drevce pikira, kakó se plemení. V prelepi, mnogoštevilni drevsnici vzgojevali smo visokodebelnata drevesa ter na njih pravilno krono, drugje zopet smo razpeljevali raznovrstne špalirje in prosto stoječe umetne drevesne oblike. Drugokrat bavili smo se s trtorejo. Učili smo se trto obrezovati, privezovati, sploh pravilno vzgojevati. V vzglednih šolskih vinogradih smo i sladak sad vrlih trtnih plemen pokušali. V kleti smo se učili, kaká mora in kaká ne smé biti dobra vinska klet, da je Ipavsko vino, ako se ga zná prav pridelovati ter umno ž njim ravnati, izvrstna kapljica. Ob sebi je umevno, da smo se o prostem času, zlasti zvečer, primerno zabavali bodi-si z ubranim petjem milih domačink ali z raznimi govori pri dobri kapljici burgundca ali portugalca. Na rojstni dan Nj. Veličanstva udeležili smo se vkupno dopoldne slavnostne sv. maše, a zvečer slavnostnega banketa na županovem vrtu v Ipavskem trgu. Tudi smo šli v Gorico, kjer smo si ogledali kmetijsko šolo in njene naprave. Po dokončani preizkušnji smo se obema gospodoma v tej šoli spodobno zahvaljevali za toliko koristni pouk, za prijaznost in za vso skrb, ki sta jo imela z nami.

Iz Šmarije. (Zahvala.) Slavni občni zbor »Društva v pomoč učiteljem in njihovim vdovam in sirotam« mi je 11. preteč. m. blagovoljno podelil 30 gld. podpore, za katero se mu presrečno zahvaljujem.

M. Kračman,
upokojeni učitelj.

Z Breznice, v dan 20. sept. Pri nas smo sklenili šolsko leto v sredo 10. t. m. in sicer letos prav slovesno, z javno šolsko preizkušnjo. Naj Vam o tem nekoliko sporočim za »Tovariša! Ob 8. uri bila je peta sv. maša, katero je služil gospod kaplan Iv. Hudovernik. Pri maši pela je šolska mladina. Potem gredó šolski otroci v lepo ozaljšano šolsko sobo. Dasiravno je naša šolska soba kaj prostorna, bila je za ta dan skoraj premajhna, kajti niso mogli vsi otroci v klopéh sedeti. Eni morali so torej zunaj klopi stati. Otrok bilo je pri javnem spraševanju 149, dokaj za enega učitelja. Preizkušnje udeležili so se p. n. gg. dr. Ivan Svetina; Sindič, umirovljeni vodja Tržaškega magistrata; Spindler, c. k. kapitan v pokoji; župnik Kramar, kot predsednik krajnega šolskega sveta; Fr. Pristav, posestnik in sadjar na Selu; razun imenovanih gospodov pa še nekoliko ljudstva. Spraševalo se je najpred v verouku. Potem pridejo navadni šolski predmeti na vrsto. Otroci brali so prav dobro in glasno. G. učitelj vpletal je mej čitanje slovnico, zgodovino in zemljepisje. To se nam vidi vrlo, dobro in zanimivo. Računili so otroci zares umljivo ter so bile naloge vzete iz domačega življenja. Pri zemljepisji rabil se je zemljevid in globus, na kar so si otroci vrlo dobro umeli. Posebno pa je še g. učitelj izuril otroke v deklamovanji. Fantiči in deklički, stari 7 let, deklamovali so različne pesni. Nad vse pa se je dopadla gg. poslušalcem dolga deklamacija v verzih: »Kako so šli naši vojaci v Bosno«. Konečno je neki učenec ganjeno govoril o koncu šolskega leta. Ko se odpoje cesarska pesen, pohvalili so g. dekan Razboršek učence pa tudi učitelja, da je tolikanj naučil mladino. Potem pa so 18 najprirednejših učencev in učenk obdarovali z lepimi knjigami, ki so jih darovali mladini g. župnik Kramar, g. dr. Svetina in g. učitelj Zarnik. S to preizkušnjo bilo je vse prav zadovoljno, ter se je g. učitelju čestitalo nad uspehom, ki ga je dosegel pri šolski mladini.

Iz Ljubljanske okolice. Nekaj statističnih dat o številu in o hoji v šolo za šolo godnih otrok v mojem razredu za šolsko leto 1883/84. — S početkom šolskega leta 1883/84. bilo je vpisanih 165 učencev (86 dečkov in 79 deklic). Od teh je mej letom 1 deklica umrla, 2 dečka sta se izselila, 1 deček je bil gluhonem, 3 (1 deček in 2 deklici) so bili oproščeni; 11 pa (3 dečki in 8 deklic) jih ni hodilo v šolo. Potem takem je bilo 147 šolo obiskujočih otrok, in sicer 79 dečkov in 68 deklic. — Minulo šolsko leto je imelo 205 šolskih dni. Šolsko obiskovanje je bilo letos prav dobro, kar naj razsodni čitatelj iz naslednjih dat povzame.

V šoli je bilo:

vse šolske dni m. septembra	1288	otrok,	mesto	1470;	tedaj je bilo ta mesec zamujenih	182	poludni;
" " " " oktobra	2870	" "	" "	3381;	" " " " " "	511	"
" " " " novembra	2509	" "	" "	2940;	" " " " " "	431	"
" " " " decembra	1691	" "	" "	2205;	" " " " " "	514	"
" " " " januarja	2603	" "	" "	3087;	" " " " " "	484	"
" " " " februar.	2311	" "	" "	2646;	" " " " " "	335	"
" " " " marcija	2444	" "	" "	2940;	" " " " " "	496	"
" " " " aprila	1905	" "	" "	2499;	" " " " " "	594	"
" " " " maja	2588	" "	" "	3087;	" " " " " "	499	"
" " " " junija	2081	" "	" "	2793;	" " " " " "	712	"
" " " " julija	2207	" "	" "	3087;	" " " " " "	880	"

Vkup je bilo torej vse šolske dni minulega šolskega leta le 24497, mesto 30135 šolo obiskujočih otrok pri pouku. Zaznamovati mi je bilo torej to leto 5638 zamujenih poludni. — Po teh številih bilo je provprek vsak mesec po 2227, mesto 2739 šolo obiskujočih učencev v šoli; istotako vsak mesec po 512 zamujenih poludni. Povprek pripada torej vsakemu šolo obiskujočemu učencu po 38 zamujenih poludni na leto, ali po 3 na mesec. Zamudil pa najredneje učenec ni niti jednega poludneva, najnerednej pa 169 poludnij. Največ učencev — 141 — je bilo pri pouku v dan 17. marca t. l., najmanj — 61 — pa v dan 26. julija t. l. Število vseh otrok, ki so bili vse dnij šolskega leta v šoli, kaže, da bi bilo povprečno na dan po 119 učencev v šoli. Na 119 bilo jih je 142krat v šoli; manj kakor 119 pa vse druge šolske dni. Manj kakor 100 pa jih je bilo le 20krat, in to le ob času najgrjega vremena. Skozi vse leto izostalo je manj kakor 20krat od pouka: 53 učencev; manj ko 50krat: 46 učencev; nad 50krat pa 59 učencev. (Zadnjim prišteta je tudi jednajstotica onih, ki šole sploh obiskovali niso.)

Dasiravno je naraslo število učencev v minolem šolskem letu za 15 proti letu 1882/83., bilo je vendar vse šolsko leto 268 poludnij manj zamujenih, kakor leto popreje. Bilo je torej tudi vsak mesec po 25 poludnij manj zamujenih. — Minulo leto bilo je 62krat manj kakor 100 učencev pri pouku; letos zgodilo se je to le 20krat. Tudi povprečno število šolo obiskujočih učencev je naraslo od 100 na 119, dasiravno je bilo zadnje šolsko leto 20 šolskih dni več mimo predzadnjega leta.

Zadovoljen lahko užé zdaj konstatiram, da se za bodoče šolsko leto kaže še lepši napredek, tedaj upanje, da se bode še več doseglo mimo prejšnjih let.

Iz Šent-Vida nad Ljubljano. V nedeljo 21. sept. t. l. popoldne so tù slovesno blagoslovili novo šolsko hišo, kjer se bode letos začel III., drugo leto pa IV. razred te šole. Slovesnosti so se udeležili gospod Mahkot, c. kr. okrajni glavar, krajni šolski svet, kanonik in dekan gospod Urbas, župnik Volc in kaplan Marešič, ter nekateri učitelji iz okolice. Po cerkvenem blagoslovu govoril je navzočim gospod okrajni glavar, ter je svoj krepki govor sklenil s trikratnim živio-klicem presvetlemu cesarju. Novorazširjeni šoli želimo najlepši uspeh!

Iz Ljubljane. C. kr. dež. šol. nadzornik, g. **Rajmund Pirker** †. V ponedeljek v dan 22. sept. t. l. zjutraj ob $\frac{1}{2}$ 3. u. je umrl po dolgem in mučnem trpljenji gospod Rajmund Pirker, naš c. k. deželni šolski nadzornik. Pokojnik je bil rojen 1828. l. v Postojini, kjer je bil njegov oče ljudski učitelj. Deset let star prišel je v Ljubljano, kjer se je izsolal, ter je 1852 l. na novoustanovljeni c. k. spodnji realki dobil učiteljsko službo za matematiko in nemščino. Ko se je spodnja realka razširila v zgornjo realko, imenovan je bil pokojnik stalnim profesorjem tù, kjer je služboval do 1872. l., ko je bil namreč zdanji deželni šolski nadzornik in prošt dr. Anton Jarc upokojen in na njegovo mesto on imenovan. Priznavati se mora, da je pokojnik vsigdar do zadnjega časa vztrajno delal v svoji službi. Bil je res pravi vzgled marljivega uradnika. Kot predsednik izpraševanjski komisiji za občne ljudske in meščanske šole je bil izpraševancem vedno po svoji moči naklonjen. Pogreb njegov je bil 23. sept. ob $\frac{1}{2}$ 5. u. popoldne prav veličasten. Dolgo vrsto pogrebecev pričele so sirote iz Marijanišča in iz Lichtenturnovega závoda, potem so sledile vse dekliske šole, Waldherjev závod, II. in I. mestna šola z venci, višja realka in gimnazija sè svojimi učitelji in profesorji. Ker se zaradi nove zgráde učiteljišči še niso otvorili, so se spreveda udeleževali deputacije, katere so nosili krasne vence. Za temi je šlo društvo Ljubljanskih telovadcev z zastavo. Štirje konji so peljali voz s krsto, katere je bila vsa ovenčana s prekrasnimi venci. Spreveda udeleževala se je gospóda iz najvišjih in višjih stanov. Tudi mnogo ljudskih učiteljev z dežele (okolu 100) je prišlo k pogrebu. Ljubljanski mestni učitelji in pripravniki so pokojniku ganljivo, prelepo zapeli, in sicer pred hišo slovensko, na grobu pa latinsko pesen. Naj v miru počiva!

— Iz seje c. k. deželnega šolskega svéta za Kranjsko v Ljubljani, v dan 3. preteč. m. Iz zapisnika posnemljemo naslednje: O poročilu mestnega šolskega svéta Ljubljanskega zaradi mestnega šolskega zaklada so poročá kranjskemu deželnemu odboru. — Sklepa se o disciplinarni preiskavi proti nekemu ljudskemu učitelju. V sporazumljenji s kranjskim deželnim odborom se dovoli, da se ljudska jednorazrednica v Begunjah (šolski okraj Logaški) razširi v dvorazrednico, in določila se je plača za nadučitelja v znesku 500 gld. in za drugo učiteljsko mesto 400 gld. — Akti o ustanovitvi ljudske jednorazrednice v Babinem Polji se z priličnimi predlogi izročijo kranjskemu deželnemu odboru. — Vpeljava poludnevne pouka na ljudskih šolah v Vinici in Semiči se dovoli. — Rekurz neke šolske občine proti naredbam dotičnega okrajnega šolskega svéta zaradi adaptacije neke hiše za šolske namene se zavrže. — Več učiteljskih mest na ljudskih šolah se stalno nastavi, in o začasni nastavitvi nekaterih učiteljskih mest se stavijo dotičnim okrajnim šolskim svétom prilični predlogi. O nastavitvi izpraznjenega učiteljskega mesta na srednji šoli se poročá na višje mesto. — Učitelj na srednjih šolah se imenuje stalnim ter se mu podelí naslov »profesor«. — Gimnazijskemu profesorju se dovoli tretja petletna doklada. — Prošnja učitelja na srednjih šolah, naj se imenuje pravim učiteljem, se pošlje ministerstvu za uk in bogočastje. — Reši se več prošenj za dopuščenje ponavljavnih izpitov. — Reši se več prošenj za remuneracije in podpore.

— Šolsko leto 1884/85. je napolnilo vse tukajšnje šole. V I. mestno 5razredno deško ljudsko šolo hodi 521 učencev. Napraviti se je moral nov vzporedni razred (III. b), pa so še vse sobe prenapolnjene. Zadnji čas je res, da se bode zidala nova mestna šola.

— Odbora »Slovenskega učiteljskega društva« in »Národne Šole« imata jutri pop. ob 2. uri sejo, h kateri uljudnó vabita

prvosednika.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na enorazrednici v Olševku s 400 gld. letne plače in s stanovanjem za trdno, ali začasno. — Na enorazrednici v Velesovem s 450 gld. letne plače in s stanovanjem. Prošnje c. k. okrajnemu šolskemu svétu v Kranji do 10. t. m. — Na dvorazrednici v Vinici II. učit. mesto s 400 gld. letne plače s stanovanjem. Prošnje c. k. okrajnemu šolskemu svétu v Črnomlji do 15. t. m.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Za trdno so postavljeni: g. Andr. Pernè, učitelj v Vipavi; g. Jan. Poznik, učitelj v Grčaricah (na Kočevskem); gspdc. Helena Venedikter, učiteljica na dekliški šoli v Kočevji; g. Karol Weber, učitelj v Hotedršici; g. Anton Pegan, učitelj na Planini; gspdc. Fani Zupan, učiteljica v Spodnjem Logatci. G. Jakob Dimnik, začasni učitelj v Trnovem, je za trdno postavljen na III. učiteljsko mesto v Postojini. Gspdc. Julija Gula, učiteljica v Dovskem, pride za trdno na Bloke. Začasno sta postavljena učitelja: g. Ferd. Šarc v Dragi in g. Jos. Turek v Staremtrgu. Gspdc. Antonija Janočna, zač. učiteljica v Šent-Vidu pri Zatičini, je za trdno postavljena v Šmartino pri Litiji. G. Jos. Žirovnik, učitelj v Cérknici, gre v Begunje. G. Jan. Vogelnik, učitelj v Žireh, gre v Idrijo. G. Jakob Žebrè, učitelj v Begunjah, gre v Planino. G. Anton Funtek, učitelj v Šmartinem pri Litiji, gre v Šent-Vid pri Zatičini.

Učna tvarina.

Ob začetku šolskega leta opozorujem na mojo zalogo učnih sredstev, ter priporočam gospodom krajnim šolskim svétnikom, šolskim vodjem in gospodom učiteljem naslednje vrlo izdelano in prav po nizki ceni:

Nazorni nauk, Hermanov, 6 gld. 66 kr.

Stenske zemljevide, na platnu razpete, Avstro-ogersko 7 gld., Evropo 5 gld., Palestino 4 gld., Poluoble 4 gld., Kranjsko 5 gld. 40 kr.

Schreiberjeve anatomske stenske table, razpete 5 gld. 40 kr.

Velike barvane stenske table živalstva, na platnu, 1. doživke 6 gld. 48 kr., 2. tiče 6 gld. 48 kr., 3. dvoživke in drugi 6 gld. 48 kr.

1 zbirka (garnitura) **geometerskih teles** 2 gld., zbirka **meterske mere in uteži** 5 gld., **drog iz stekla** 60 kr., **sesalni smrk** 2 gld., **pritiskalni smrk** 2 gld. 50 kr., **drog iz smole** 60 kr., **barometer** 3 gld., **termometer** 60 kr. do 1 gld. 20 kr., **računski stroj** (velik) 5 gld., **snov za šolske table** 5 gld. 40 kr. in više, po velikosti, **kompas v lesu** 1 gld. 20 kr., **magnet** 20 do 50 kr., **škrilaste tablice** razne velikosti, **svinčniki**, **črtalniki**, **pisanke Grubbauerjeve in Musilove** vsakovrstne širine.

Zaloga vseh prepisanih šolskih knjig.

Kar ni v zalogi, se brzo in v ceno oskrbi.

J. Giontini

v Ljubljani.